

Lieta Nr.A43014212
SKA-754/2013

SPRIEDUMS

Rīgā 2013.gada 30.septembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis

senators A.Guļāns

senatore V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc OU „Eisenberg Scrap Trading & Recycling” pieteikuma par pienākuma uzlikšanu Konkurences padomei ierosināt lietu, sakarā ar OU „Eisenberg Scrap Trading & Recycling” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 10.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Liepājas speciālās ekonomiskās zonas (LSEZ) AS „Liepājas osta LM” sniedza pieteicējai OU „Eisenberg Scrap Trading & Recycling” metāllūžņu transportēšanas, ekspedīcijas un uzglabāšanas pakalpojumus Liepājas ostā.

[2] LSEZ AS „Liepājas osta LM” uzteica pieteicējai līgumu.

[3] Pieteicēja lūdza Konkurences padomi ierosināt lietu par dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu LSEZ AS „Liepājas osta LM” un AS „Liepājas Metalurģis” darbībās.

[4] Konkurences padome atteica ierosināt lietu, jo atzina, ka LSEZ AS „Liepājas osta LM” un AS „Liepājas Metalurģis” neatrodas dominējošā stāvoklī metāllūžņu kravu pārkraušanas tirgū dziļūdens piestātnēs Liepājas, Rīgas un Ventspils ostās.

[5] Pieteicēja iesniedza pieteikumu tiesā, lūdzot uzlikt pienākumu Konkurences padomei ierosināt lietu.

[6] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 10.maija spriedumu pieteikums noraidīts. Tiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Lēmumā konkrētais tirgus – metāllūžņu kravu pārkraušana dziļūdens piestātnēs Liepājas, Rīgas un Ventspils ostās – ir noteikts pareizi. Konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības. Padome secināja, ka konkrētās preces tirgus ir metāllūžņu kravu pārkraušana ostu dziļūdens piestātnēs, jo kravu pārvadāšanai ostās ir nozīme konkrētās kravas un izmantojamo kuģu raksturojumam:

1) ir jābūt piemērotiem celtniem kravu iekraušanai un izkraušanai, ir nepieciešamas slēgtas noliktavas, kas aizsargā kravu no mitruma un vēja, ir nepieciešami plaši atvērtā tipa laukumi kravu uzglabāšanai;

2) kuģiem ir nepieciešamas atbilstošas piestātnes ar pieļaujamo kuģa iegrimi ~ 10,5 m, jo metāllūžņi nav blīva krava un šāda apjoma metāllūžņu iekraušanai nepieciešams kuģis ar apmēram 40-45 tūkst.t. kravnesību.

Lēmumā sniegtais pamatojums konkrētās preces tirgus noteikšanai ir pamatots un pietiekams.

[6.2] Lēmumā atzīts, ka konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir Rīgas, Liepājas un Ventspils ostas:

1) Rīgas un Ventspils ostu tehniskie parametri, t.i., piestātņu garums un dziļums, ir piemēroti metāllūžņu kravu pārkraušanai dziļūdens piestātnēs. Abas ostas publiski pieejamajā informācijā ir norādījušas, ka veic atbilstošu kravu pārvadājumus un to rīcībā ir atvērtā tipa laukumi kravu glabāšanai;

2) SIA „Tolmets” pēc sadarbības pārtraukšanas ar LSEZ AS „Liepājas osta LM” paplašināja savu darbību Rīgas ostā. SIA „Tolmets” apstiprināja, ka pāreja no Liepājas uz Rīgas ostu var ietekmēt tās peļņu, tomēr nav paredzēts apgrozījuma kritums vai SIA „Tolmets” iziešana no tirgus tādēļ, ka nebūtu vairs iespējams veikt metāllūžņu kravu eksportu caur ostām;

3) cenu atšķirības un nepieciešamība metāllūžņu pārkraušanu pielāgot konkrētās ostas infrastruktūrai un aprīkojumam nav šķērslis ostu aizvietojamībai;

4) piedāvātā cena pārsniedz Liepājas ostas cenu par 1 tonnas metāllūžņu pārkraušanu, tomēr kopējais pieteicējas izmaksu pieaugums, ja pākrauto metāllūžņu apjoms saglabātos 2011.gada līmenī, varētu veidot nelielu daļu no pieteicējas apgrozījuma.

Pieteicēja izteikusi iebildumus, ka Rīgas, Liepājas un Ventspils ostu sniegtie pakalpojumi nav savstarpēji aizstājami:

1) cenas metāllūžņu pārkraušanai pakalpojumam Liepājas ostā ir būtiski zemākas nekā Rīgas un Ventspils ostās;

2) Rīgas osta ziemā aizsalst un nav izmantojama kravu pārvadāšanai ziemā;

3) Ventspils un Rīgas ostas specializējas ogļu pārkraušanā, un uzņēmumi ostās nav ieinteresēti darboties ar metāllūžņu pārkraušanu, jo tā ir mazāk peļņu nesoša, kā arī specializācijas maiņai ir nepieciešami papildus izdevumi attiecīgas infrastruktūras iegādei un uz metāllūžņiem neizbēgami paliek ogļu nosēdumi;

4) Liepājas osta ir mazāk noslogota par Rīgas un Ventspils ostām;

5) Liepājas ostas infrastruktūra, it sevišķi dzelzceļa līnijas, ir krietni piemērotāka metāllūžņu pārkraušanai, jo dzelzceļa sliedes atrodas tuvāk vietai, kur metāllūžņi tiek uzkrauti uz kuģa.

Tiesa konstatē, ka piestātņu dziļums Ventspils un Rīgas ostās ir piemērots metāllūžņu kravu pārkraušanai dziļūdens piestātnēs. Ventspils un Rīgas ostas ir norādījušas, ka spēj nodrošināt metāllūžņu pārvadājumus. Attiecībā uz tādiem faktoriem kā Rīgas ostas aizsalšana un uz pielāgošanas darbu veikšanu ostā tiesa norāda, ka apstākļi, ka SIA „Tolmets” bez būtiskiem šķēršļiem spēja pārorganizēt savu darbību metāllūžņu kravu pārvadājumos uz Rīgas ostu, pierāda, ka

pārorientēšanās tirgus dalībniekiem rada zināmas neērtības, tomēr šie šķēršļi nav tik būtiski, lai tās atzītu par nepārvaramām barjerām pakalpojumu aizvietojamībai.

Attiecībā uz cenas paaugstināšanos pakalpojuma aizvietošanas gadījumā tiesa konstatē, ka Konkurences padome ir izvērtējusi Ventspils un Rīgas ostu piedāvātās metāllūžņu kravu pārkraušanas cenas un secinājusi, ka tās varētu paaugstināt transportēšanas izmaksas, bet izmaksu pieaugums nebija tāds, lai tirgū kavētu pāriešanu no Liepājas ostas uz Rīgas ostu. Ir konstatējams zināms peļņas samazinājums, bet tas nav tik liels, lai būtu atzīstams par būtisku ierobežojumu. Tiesa Konkurences padomes secinājumus atzīst par pamatotiem, īpaši ņemot vērā apstākļus, ka SIA „Tolmets” ir pārorientējies uz Rīgas ostu.

Tiesa lēmumā sniegto pamatojumu konkrētā ģeogrāfiskā tirgus noteikšanai uzskata par pamatotu un pietiekamu.

[6.3] Izmantojot vienkāršu definīciju, tiesa secina, ka tirgus vara ir spēja celt cenas līmeni virs konkurējošām cenām. Ņemot vērā, ka Liepājas ostas piemērotā pakalpojuma cena bija zemākā salīdzinājumā ar Rīgas vai Ventspils ostām un ka Rīgas osta spēja ienākt metāllūžņu kravu pārkraušanas tirgū un spēj pārņemt Liepājas ostas pākrautos apjomus, ņemot vērā Liepājas, Ventspils un Rīgas ostu savstarpējo aizvietojamību metāllūžņu kravu pārkraušanas tirgū, tiesai nav pamata secināt, ka Liepājas ostas augstā tirgus daļa metāllūžņu kravu pārkraušanas tirgū liecinātu par LSEZ AS „Liepājas osta LM” dominējošo stāvokli metāllūžņu kravu pārkraušanas tirgū.

Tiesa uzskata, ka apstākļi, ka konkurences apstākļos Liepājas osta bija ieinteresēta sniegt pakalpojumus par zemāku cenu, nepierāda, ka Liepājas osta ir neaizvietoājama, arī ja Ventspils un Rīgas ostu piedāvājumi paredz augstākas cenas.

Attiecībā uz apstākli, ka Liepājas osta laika posmā no 2008. – 2011.gadam ir pārkrāvusi vairāk nekā 80 procentus no visām Latvijā pākrautajām metāllūžņu kravām, tiesa norāda, ka lielāko daļu no šiem 80 procentiem veido pieteicējai sniegtie pakalpojumi. Līdz ar to šajā gadījumā nav pamata atsaukties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, ka tirgus daļa lielāka par 50 procentiem ir uzskatāma par pierādījumu dominējošā stāvokļa konstatēšanai. Tiesas ieskatā, pastāv pieteicēja pieteikumā minētajā Eiropas Savienības Tiesas 1991.gada 3.jūlija sprieduma lietā Nr.C-62/86 *AKZO* pieļautie ārkārtas apstākļi, kas šajā gadījumā būtu tas, ka tirgus daļas apmēru nosaka viens tirgus dalībnieks – konkrētā pakalpojuma saņēmējs.

Attiecīgi tirgus vara ir vērtējama, ņemot vērā arī citus faktorus, kā tas pamatoti izdarīts lēmumā.

[6.4] Pamatojoties uz minēto, lēmumā ir pamatoti konstatēts, ka LSEZ AS „Liepājas osta LM” neatrodas dominējošā stāvoklī un ka Konkurences padomei nav pamata vērtēt Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 1.punkta un Līguma par Eiropas Savienības darbību 102.panta iespējamo pārkāpumu LSEZ AS „Liepājas osta LM” darbībās.

[7] Pieteicēja iesniegusi kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu pilnā apjomā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Konkurences likumā lietoto jēdzienu „dominējošais stāvoklis”. Eiropas Savienības Tiesas 1991.gada 3.jūlija sprieduma lietā Nr.C-62/86 60.punktā atzīts, ja tirgus dalībnieka daļa pārsniedz 50%, tad tas, ka šāds tirgus dalībnieks neatrodas dominējošā stāvoklī, ir jāpamato ar izņēmuma apstākļu esamību, taču nedz Konkurences padome, nedz tiesa šādu pamatojumu nav sniegusi.

[7.2] Tiesa nepareizi noskaidrojusi, kas ir dominējošais stāvoklis tirgū, ņemot par pamatu vienīgi spēju palielināt cenu. Turklāt, pastāvot apstākļiem, ka LSEZ AS „Liepājas osta LM” ir vispār atteikusi sniegt pakalpojumu pieteicējai, dažādās ostās sniegto pakalpojumu cenu salīdzināšanai nav nozīmes, jo ne pieteicējai, ne citiem ar LSEZ AS „Liepājas osta LM” nesaistītiem tirgus dalībniekiem šobrīd pakalpojums Liepājas ostā nav pieejams, līdz ar to nav pamata ņemt vērā šī nepieejamā pakalpojuma cenu.

[7.3] Tiesa balstījusi spriedumu uz nepatiesu informāciju, secinot, ka tirgus daļas apmēru nosaka viens tirgus dalībnieks – konkrētā pakalpojuma saņēmējs. Tas neatbilst faktiem, jo pakalpojumu pērk ne tikai pieteicēja, bet arī SIA „Tolmets”, AS „Liepājas Metalurģis” un citi tirgus dalībnieki. Jāievēro, ka pieteicēja nav lielākā pakalpojuma pircēja.

[7.4] Tiesa nav norādījusi nevienu citu ārkārtas apstākli, kas pamatotu, ka LSEZ AS „Liepājas osta LM” neatrastos dominējošā stāvoklī tirgū.

[7.5] Tiesa nevērtēja pieteicējas iebildumus, ka Konkurences padome savā lēmumā izmantojusi nepatiesus faktus par SIA „Tolmets” pārorientēšanās pamatojumu uz Rīgas ostu.

Motīvu daļa

[8] Lietā atklājas strīds par to, vai var secināt, ka tirgus dalībnieks, kura tirgus daļa bijusi ap 80%, atradies dominējošā stāvoklī.

[9] Konkurences likums skaidro dominējošo stāvokli kā tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisku (saimniecisku) stāvokli konkrētajā tirgū, ja šis dalībnieks vai šie dalībnieki spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai patērētājiem.

[10] Lai noskaidrotu spējas ietekmēt konkurences apmēru līdz dominances līmenim, likums prasa definēt tirgu. To nosaka, ņemot vērā konkrēto preci, teritoriju un laiku.

[11] Tiesību doktrīnā norādīts, ka dominējošā stāvokļa pastāvēšana konkrētā tirgū ir parasti secināma no kvantitatīvu un kvalitatīvu faktoru kopuma, daži no kuriem ir nozīmīgāki kā citi. Šie faktori ir atkarīgi no tirgus dabas un struktūras – tirgus barjerām, tirgus dalībnieka vietas tirgū, tirgus dalībnieka raksturojuma un konkurentu darbības. Jāuzsver, ka dominējošā stāvokļa noteikšana nav mehānisks process, bet drīzāk novērtējums, kurā jāievēro gan visa konkrētā tirgus dinamika, gan tirgus dalībnieka, kuru vērtētu kā dominējošā stāvoklī esošu, darbības detaļas (*J.Faull, A.Nikpay. The EC law of competition. 2nd ed., Oxford: Oxford Univ.Press, 2007, 4.42.š*).

[12] Tirgus dalībniekam piederošo tirgus daļu novērtējums ir parasti primārais, lai gan ne pilnīgais dominējošā stāvokļa indikators. Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai (*Tiesas 1979.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.C-85/76 Hoffmann-La Roche, 1994.gada 2.marta spriedums lietā Nr.C-53/92P Hilti, 1996.gada 14.novembra spriedums lietā Nr.C-333/94P Tetra Pak*) ļoti liela tirgus daļa ir *prima facie* pierādījums, lai atzītu, ka tirgus dalībniekam ir dominējošs stāvoklis. Taču nevienā no minētajiem nolēmumiem, kā arī Eiropas Komisijas praksē nav akceptēta vienkāršota matemātiska pieeja, jo „tirgus daļa ir nekas vairāk kā sākumpunkts tirgus varas novērtēšanai; tirgus daļa nevar būt tirgus varas

novērtēšanas indikators tirgū, kurā ir relatīvi dažas vai nenozīmīgas barjeras iekļūšanai un konkurējošo uzņēmumu darbībai” (J.Faull, A.Nikpay. The EC law of competition. 2nd ed., Oxford: Oxford Univ.Press, 2007, 4.45.§). Tas atspoguļojas arī Eiropas Savienības Tiesas 1991.gada 3.jūlija sprieduma lietā Nr.C-62/86 AKZO 60.punktā, kurā atzīts, ja tirgus dalībnieka daļa pārsniedz 50%, tad tas, ka šāds tirgus dalībnieks neatrodas dominējošā stāvoklī, ir jāpamato ar izņēmuma apstākļu esamību.

[13] Novērtējot tirgus varu, ņem vērā ne tikai formāli tirgus daļu, bet arī tirgus dalībnieka elastību pret pieprasījumu, peļņu, barjeras iekļūšanai tirgū, tirgu raksturojošos apstākļus, tirgus dalībnieku raksturojošos apstākļus, uzvedību tirgū un citus faktoros.

[14] Pieteicēja uzskata, ka nedz Konkurences padome, nedz tiesa nav atradusi šādus izņēmuma apstākļus. Senāts tam nepiekrīt, jo tiesa ir apskatījusi tirgus dalībnieku spēju pārorientēties no vienas ostas uz citu, izmaksas, kas ar to ir saistītas, iespēju citiem konkurentiem ienākt definētajā metāllūžņu pārkraušanas tirgū, pieteicējas tirgus daļas veidošanās pamatojumu.

Tiesa ir pārbaudījusi, ka tirgus dalībnieki var pārorientēties uz citu ostu, jo barjeras un izmaksu pieaugums pret tirgus dalībnieka apgrozījumu ir nenozīmīgs, kas neizslēdz tirgus dalībnieku no tirgus.

[15] Tiesa nav izmantojusi kritēriju – spēju palielināt cenu – kā vienīgo dominējošā stāvokļa noteikšanas kritēriju. Pieteicējas atrastā frāze tiesas spriedumā nenozīmē, ka tiesa nepareizi noteikusi dominējošā stāvokļa jēdziena saturu, jo šī frāze kontekstā papildīta ar pilnīgi citu saturu. Tiesa norādījusi, ka citi tirgus dalībnieki varējuši ienākt tirgū arī tad, ja tirgus dalībnieks, kuru pieteicēja uzskata par apveltītu ar nozīmīgu tirgus varu, mainījis cenu.

[16] Pretēji pieteicējas uzskatam, tiesa spriedumā nav minējusi, ka tirgus daļas apmēru nosaka viens tirgus dalībnieks – konkrētā pakalpojuma saņēmējs, bet gan ka „lielāko daļu no šiem 80% veido pieteicējam sniegtie pakalpojumi”. Tā kā kasācijas sūdzības arguments balstīts uz pilnībā sagrozītu tiesas argumentu, Senātam uz to nav jāatbild.

[17] Tāpat, pretēji pieteicējas uzskatam, tiesa ir pārbaudījusi Konkurences padomes lēmumā minētos faktus par cita tirgus dalībnieka – SIA „Tolmets” – pāriešanas pamatojumu. Pārbaudot tiesas pamatojumu, nav atrodams, ka tiesai bija jākonstatē, ka Konkurences padome savā lēmumā būtu sagrozījusi SIA „Tolmets” sniegtās informācijas jēgu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 10.maija spriedumu, bet OU „Eisenberg Scrap Trading & Recycling” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators	(<i>paraksts</i>)	J.Neimanis
Senators	(<i>paraksts</i>)	A.Guļāns
Senatore	(<i>paraksts</i>)	V.Kakste

NORAKSTS PAREIZS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
senators

Rīgā 2013.gada 30.septembrī

 J.Neimanis